CHET TILLARNI O‘RGANISHDA O‘QUVCHILAR BILAN INDIVIDUAL YONDASNUVNI AHAMIYATI

Gulnora Erkinovna Sultanova
Toshkent shahar Chilonzor tumani
217-umumiy o‘rta ta’lim maktabining Ingliz tili fani o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta’limda individual yondashuvni muvaffaqiyatli amalga oshirishning muhim sharti – o‘quvchilarning boshlang‘ich til tayyorgarligini hisobga olish, o‘quvchi uchun shaxsan muhim bo‘lgan maqsadlarni belgilash, mustaqil ishlash uchun barqaror va oqilona ko‘nikmalarni rivojlantirish va bilimlarni o‘zlashtirishga tizimli yondashuvni amalga oshirish qobiliyatini shakllantirishda ifodalangan differentsiatsiya ko‘rib chiqiladi.
Kalit so‘zlar: chet tili, ona tili, boshlang‘ich til o‘rgatish, chet tili o‘quv jarayoni, pedagogik shartlar

Abstract: This article examines an important prerequisite for the successful implementation of an individualized approach – differentiation, which is expressed in taking into account the students' initial language preparation, setting goals that are personally meaningful to the student, developing sustainable and rational skills for independent work, and the ability to implement a systematic approach to knowledge acquisition.
Keywords: foreign language, mother tongue, initial language training, foreign language educational process, pedagogical conditions.

Annotatsiya: В данной статье рассматривается дифференциация, являющаяся важным условием успешной реализации индивидуального подхода в образовании, – с учетом начальной языковой подготовки учащихся, постановки личностно значимых для ученика целей, развития устойчивых и рациональных навыков самостоятельной работы и формирования способности к применению системного подхода к усвоению знаний.
Ключевые слова: иностранный язык, родной язык, начальное языковое обучение, процесс изучения иностранного языка, педагогические условия

Biz individual yondashuvni murakkab pedagogik hodisa deb hisoblaymiz. Chet tillarini o'qitishning samaradorligi aniqlanadi va o‘quv faoliyatining predmeti sifatida faol rol o'ynaydi. Individual yondashuvni muvaffaqiyatli amalga va oqilona ko‘nikmalarni rivojlantirish va bilimlarni tizimli ravishda egallash qobiliyatini rivojlantirishdir. “Individual yondashuv” atamasi chet tilini o‘qitish jarayonini tashkil etishning didaktik vositalari tizimini anglatadi, bu maqsad, mazmun, jarayon va shaklni o‘zgartirishni, shuningdek, chet tilini o‘qitishni o‘quvchi tomonidan egallangan kasbga va kasbiy faoliyatda qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan sohalarga yo‘naltirishni o‘z ichiga oladi. Chet tilini o‘rgatishda ona tilida so‘zlashishning psixofiziologik mexanizmlari buziladi va chet tilida gapirishning yangi mexanizmlari shakllanadi. Biroq, umumiy ta’lim maktabida o‘qitilgan chet tilida nutqning psixofiziologik mexanizmlari ko‘pincha noto‘g‘ri. Shu sababli, o‘qituvchi oldida “maktab mexanizmi” ni isloh qilish vazifasi turibdi, shunda maktabda o‘qitilgan chet tilida so‘zlashish mexanizmlari o‘qishni tugatgandan so‘ng yanada barqaror bo‘ladi va kelajakda ishlaydi. Shuni ta'kidlash kerakki, maktabda yoki boshqa ta'lim muassasasida o'qitish uchun chet tillarini tanlash muammoning lingvistik yoki hatto psixolingvistik tomoni bilan bog'liq emas. Bu sof utilitar maqsadlar bilan belgilanadi: dunyodagi mashhurlik, kadrlar, darsliklar va boshqalar. Psixolingvistik nuqtai nazardan o‘rganish uchun eng

mos xorijiy tilni tanlash imkoniyati yo‘qligi sababli, o‘quv kursini loyihalashda tillar o‘rtasidagi o‘xshashlik va farqlarni hisobga olish, talabalar uchun qiyinchilik tug‘diradigan hodisalarni oldindan aniqlash va ularga alohida e’tibor berish kerak. Bu mustaqil ish uchun materialni aniqlashda ayniqsa muhimdir. Chet tilini o‘rganishda ona tili muhim rol o‘ynaydi. Ona tilingizni o‘rganish tajribasi, har qanday tajriba kabi, faqat ijobiy bo‘lishi mumkin, chunki siz chet tilini tizim sifatida o‘rganishni boshlaganingizda, siz ona tili tizimini allaqachon bilsangiz (yoki shunday deb taxmin qilsangiz). Chet tilini o‘zlashtirish ona tilingizni o‘zlashtirishdan ko‘p jihatdan farq qiladi, bu chet tilini o‘zlashtirishni foydalidan ko‘ra qiyinlashtiradi. Bundan tashqari, shuni ta’kidlash kerakki, chet tili ona tilining barcha funktsiyalarini bajara olmaydi va bajarmasligi kerak. Chet tilini o'qitishga individual yondashuv bir qator pedagogik funktsiyalarni bajaradi: - o‘quv faoliyati motivatsiyasi - baholash va muammolardan qochish motivlaridan yutuq motiviga, kasbiy qiziqishga o‘tish; - Ishga xilma-xillikni kiritish va o‘z rejimida ishlash mustaqil ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish. Chet tilini o'rganishda quyidagi umumiy maqsadlarni qo'yish mumkin: - til o’rganilayotgan mamlakat madaniyati va turmush tarzi bilan tanishish; - ona tilida so'zlashuvchilar bilan muloqot qilish qobiliyati, ya'ni o'rganilayotgan tildagi matnlarni o'qish, tabiiy tezlikda aytilgan narsalarni quloq bilan tushunish va ona tilida so'zlashuvchilar ularni tushunishlari uchun o'rganayotgan tilda gapirish va yozish; - ishda chet tilidan foydalanishga tayyorgarlik. Minimal erishilishi mumkin bo'lgan umumiy maqsad - davlat ta'lim standarti talablari. Shuni ta'kidlash kerakki, barcha mavjud dasturlar o'rtacha o’quvchi uchun mo'ljallangan. Ta'limni tashkil etishning o'zgarishi va pedagogikaning yangilanishi munosabati bilan individual tabaqalashtirilgan ta'limni loyihalash muammosi butun ta'lim maydonining diqqat markaziga aylanmoqda. Biroq, u eng ko'p chet tillarini o'rganishda qo'llaniladi. Ta'limni rivojlantirishning zamonaviy tendentsiyalari maktablarda o’qiuvchilar uchun chet tilini individual ravishda o'qitishni loyihalashning yangi shakllari va usullarini izlashni belgilaydi. Chet tilini o’qitishga shaxsiy yondashish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda, chunki u o’quvchining individual xususiyatlarining ko’p qirraliligi va o’ziga xosligini maksimal darajada ochib berishga imkon beradi, bu esa o’z navbatida tez o’zgaruvchan ijtimoiy muhitda o’zini o’zi anglash imkoniyatini beradi. O’quvchining qobiliyat va mayllariga e‘tibor qaratish, shuningdek, uni mustaqil ravishda ingliz tilidagi ma‘lumotlarni to’plash, tahlil qilish va amaliyotda qo’llash hamda ularni real dunyo bilan bog’lashga o’rgatish istagi universitet o’qituvchilaridan o’z ishiga alohida, ijodiy yondashishni talab qiladi. Chet tilini o'qitishga bir necha nuqtai nazardan qarash mumkin: o'qituvchi nuqtai nazaridan, ya'ni h. o'z faoliyatining tegishli fanni o'qitish maqsadlariga muvofiqligi, unda o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini hisobga olish va boshqalar; o'quvchining pozitsiyasidan, ya'ni ularning o'quv jarayoniga jalb qilish darajasi, motivatsiyani oshirish va boshqalar; talabaning rivojlanishini davom ettirishi uchun treningni loyihalash uchun ichki zaxiralarni topish nuqtai nazaridan talabalarning uzluksiz ta‘lim va o‘z-o‘zini tarbiyalash asosi va kafolati bo‘lgan oshirishning zaruriy shartlari differensiatsiya bo'lib, u o'quvchilarning boshlang‘ich til tayyorgarligini hisobga olib, shaxsan muhim maqsadlar yo’lga qo'yiladi. E.I. Nikolayev o‘zining “Bilimga bo‘lgan qiziqishni oshirishning pedagogik texnologiyasi sifatida tabaqalash” asarida chet tilini o'qitishga individual tabaqalashtirilgan yondashuvni samarali tashkil etishning oqilona pedagogik shartlarini aniqlaydi va o’quvchilarning chet tilini o'zlashtirishda o'quv samaradorligini va mustaqilligini ta'minlaydigan individual tabaqalashtirilgan o'qitish yondashuvlari tizimini joriy etishning pedagogik texnologiyasini taklif qiladi. Chet tillarni o‘qitish metodikasida birinchi marta o’quvchilarning shaxsiy xususiyatlari va psixofiziologik xususiyatlaridan kelib chiqqan holda o’quv tilini o’zlashtirishning 19 ta yondashuvi ishlab chiqilmoqda.

Davlat umumta‘lim standartida ―chet tili fanini tavsiflashda quyidagi turli darajalari kombinatsiyasi juda boshqacha bo'lishi mumkin. Chet tilini o'rgatishning amaliy maqsadi boshqa odamlarning fikrlarini tushunish va o'z fikrlarini og'zaki va yozma ravishda ifodalashni o'rganish sifatida shakllantirilishi mumkin. Gap shundaki, nutq faoliyatining barcha turlarini o’zlashtirish, ayniqsa chet tilini professional darajada o’zlashtirish, chet tilini o’rganish uchun ajratilgan soatlar soni bilan amalda erishib bo’lmaydi. Ta'limning umumiy ta'lim maqsadi Akademik L.V. Shcherba chet tillarini o'rganishning umumiy ta'lim rolini yorqin asoslab berdi. U chet tilini o'rganayotganda, inson o'z tafakkurining "ongli" bo'lishini ko'rsatdi, ya'ni. fikrlarni shakllantirish usullarini chuqurroq tushunadi; ona tilini chuqurroq va yaxshiroq bilishga erishadi; til tizimi, tarixi, adabiyoti, geografiyasi va boshqalar haqida yangi ma'lumotlarni ochib beradi. Tili o'rganilayotgan mamlakat. L. V. Shcherba o'z ona tilida so'zlashuvchi odamning boshida fikrning mohiyati va uni ifodalash usullari bir-biri bilan chambarchas bog'liqligini isbotladi. Taqqoslash standarti sifatida xorijiy til ona tiliga qaraganda fikrni ifodalashning turli xil usullari mavjudligini va shakl va ma'no o'rtasida turli xil bog'lanishlar mavjudligini tan olishga imkon beradi. Mashg'ulotning tarbiyaviy maqsadi: chet tillarni o'rganish va g'oyaviy jihatdan qimmatli matnlar ustida ishlash jarayonida talabalarda vatanparvarlik tushunchalari shakllanadi. Shunday qilib, biz individuallashtirishga asoslangan mashg'ulotlar mashg'ulot muvaffaqiyati va motivatsiyani oshirish nuqtai nazaridan o'z samarasini beradi, degan xulosaga keldik. Mustaqil ishlashlari mumkin bo'lgan va qiziqarli bo'lgan topshiriqlar berilgan talabalar individual xususiyatlari hisobga olinmagan talabalarga qaraganda ancha yaxshi natijalarni ko'rsatdilar. Biroq, “individuallashtirish” va “mustaqil ish” atamalarini chalkashtirmaslik yoki almashtirish kerak emas, chunki biri ikkinchisisiz mavjud bo'lishi mumkin. Nazorat guruhida bo'lgani kabi, masalan, mustaqil ish bor edi, lekin individualizatsiya yo‘q. Nazariy jihatdan individuallashtirish tamoyiliga asoslangan guruh ishi ham tasavvur qilinadi (bir xil dominant intellekt turiga ega kichik guruh; har bir talaba o’z intellekt turiga ko’ra o’z funksiyasiga ega bo’ladigan tarzda tuzilgan ish). Ushbu sinov mashg'ulotlari shartlariga ko'ra, guruh ishi individuallashtirishga kiritilganligini aytish mumkin, ya'ni. va sh.k. individuallashtirish tushunchasi mustaqil ish tushunchasidan kengroqdir.

Xulosa qilib aytganda, kundalik va kasbiy muloqotda chet tilidan faol foydalanish uchun og’zaki va kundalik tilni, shuningdek, texnik tilni amaliy o’zlashtirish ko’nikma va malakalarini chuqurlashtirish va rivojlantirishdir. Boshqa fanlar singari chet tilini o’qitish ham jamiyatning ijtimoiy buyurtmasi bilan belgilanadigan umumiy ta‘lim, tarbiyaviy va amaliy maqsadlarni ko’zlaydi. Amaliy o‘quv maqsadi Chet tilini amaliy o‘zlashtirish og‘zaki tilni muloqot vositasi sifatida ishlatishning eng aniq vositasi sifatida rivojlanishini nazarda tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Андрюкова И.В. Подходы к индивидуализации обучения школьников в основной школе, 2013 г.

2. Gardner, H. Are there additional Intelligences? The case for the Naturalist Intelligence. - Cambridge, M. A.: President and Fellows of Howard College, 1995.

3. Аблякимова Ф. Г. Использование теории множественности типов интеллекта при обучении иностранным языкам.

4. Ковалева Т.М. Открытое образование и современные тьюторские практики, 2011г.

5. Мусницкая Е. В. Примерная программа дисциплины обучения иностранным языкам (в вузах неязыковых специальностей). – М., 2000 г. 5. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения говорению. - М.: Просвещение, 1985 г.

© O‘zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti
© “Science and Innovation” xalqaro ilmiy jurnali